

بررسی تحولات جهانی طلای سیاه

مرکز مطالعات و پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

اشاره

با اجرای سیاست‌های حمایتی پولی و مالی، علایمی از بهبودی در اقتصاد جهان پدیدار شد. با این وجود هنوز هزینه‌های بخش خصوصی به ویژه در کشورهای پیشرفته که مصارف بخش خصوصی بخشی مهمی از تولید ناخالص ملی را تشکیل می‌دهد، در سطح پایینی قرار دارد. آخرین پیش‌بینی‌ها از نرخ رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۰ در مقایسه با برآورد ماه قبل (سپتامبر ۲۰۰۹) حاکی از آن است که نرخ رشد اقتصادی جهان با ۰/۲ درصد افزایش به ۲/۷ درصد خواهد رسید و این در حالی است که نرخ رشد اقتصادی جهان در سال جاری میلادی در مقایسه با برآورد قبل تغییری نداشته و در سطح ۱/۲- باقی خواهد ماند. مهمترین تعدیل در برآورد رشد اقتصادی متعلق به کشور چین است که در سال ۲۰۰۹ به هشت درصد و در سال ۲۰۱۰ به ۸/۵ درصد خواهد رسید. رشد اقتصادی منطقه OECD در سال ۲۰۰۹ به ۳/۹- درصد خواهد رسید که در مقایسه با برآورد ماه قبل ۰/۳ درصد کاهش نشان می‌دهد. نرخ رشد اقتصادی آمریکا در سال ۲۰۰۹ به ۲/۷- درصد خواهد رسید و انتظار می‌رود با بهبود وضعیت اقتصادی، نرخ رشد اقتصادی این کشور در سال ۲۰۱۰ به ۱/۳ درصد برسد. براساس این گزارش رشد اقتصادی ژاپن و منطقه یورو نیز در سال ۲۰۰۹ به ترتیب به ۵/۶- و ۱/۴- درصد خواهد رسید.

میان تقطیر و سوخت
جت افزایش یافت.

ذخیره‌سازی‌های استراتژیک نفت‌خام نیز با یک میلیون بشکه افزایش در سطح ۷۲۵/۱ میلیون بشکه قرار گرفت که در مقایسه با سپتامبر سال ۲۰۰۸ در حدود ۲۳ میلیون بشکه بیشتر بوده است. مجموع ذخیره‌سازی‌های نفتی اروپای غربی در ماه سپتامبر در مقایسه با اوت ۲۰۰۹ در حدود پنج میلیون بشکه کاهش یافت و به ۱۱۴۱/۵ میلیون بشکه رسید. ذخیره‌سازی نفت‌خام ۰/۴ میلیون بشکه و ذخیره‌سازی

نشان می‌دهد که سود پالایشی برای نفت‌خام شاخص وست تگزاس اینترمدیت از ۶/۲۲ دلار در اوت به ۳/۱۲ دلار در سپتامبر کاهش یافت که عمدتاً به دلیل کاهش تولید بنزین بود. در بازار رتردام سود پالایشی از ۲/۶۵ دلار در اوت به ۳/۹۲ دلار در سپتامبر ۲۰۰۹ افزایش یافت، اما در بازار آسیا سود پالایشی برای نفت‌خام شاخص دیبی با ۲۹ سنت کاهش نسبت به ماه ژوئیه به پنج سنت در هر بشکه در ماه سپتامبر ۲۰۰۹ رسید.

براساس آمار موجود، نرخ بهره‌برداری از ظرفیت پالایشی در آمریکا در ماه سپتامبر در مقایسه با اوت با ۱/۲ درصد افزایش به ۸۵/۹ درصد رسید. در اروپا این نرخ با ۱/۲ درصد کاهش در مقایسه با ماه اوت به حدود ۸۰/۶ درصد در ماه سپتامبر رسید. در آسیا نیز نرخ بهره‌برداری از ظرفیت پالایشی در ماه سپتامبر تغییری نداشت، به طوری که نرخ بهره‌برداری از ظرفیت پالایشی در ژاپن در سطح ۸۰ درصد ثابت ماند.

ذخیره‌سازی‌ها

مجموع ذخیره‌سازی‌های تجارت نفت آمریکا (نفت‌خام و فرآورده) در سپتامبر با حدود ۱۰/۴ میلیون بشکه افزایش نسبت به ماه اوت به ۱۱۰۸/۶ میلیون بشکه رسید که در مقایسه با مدت مشابه در سال گذشته در حدود ۱۰۷ میلیون بشکه بیشتر بوده است. در این ماه ذخیره‌سازی‌های نفت‌خام کاهش یافت و ذخیره‌سازی‌های بنزین، فرآورده‌های

تحولات بازار نفت خام

کاهش شدید ارزش سهام در چین همراه با گزارشات افزایش عرضه نفت و افزایش ارزش دلار، بازار نفت را در اوایل ماه سپتامبر تحت تاثیر قرار داد و باعث کاهش قیمت‌های نفت شد. بهای سبید نفت‌خام اوپک در اولین هفته سپتامبر با ۳/۸۶ دلار کاهش به ۶۷/۵۶ دلار در هر بشکه رسید. با انتشار گزارش کاهش نرخ بیکاری در آمریکا، پیش‌بینی افزایش تقاضای جهانی نفت توسط آژانس بین‌المللی انرژی، کاهش ارزش دلار و افزایش قیمت سهام در آمریکا، شرایط بازار بهتر شد و قیمت‌های نفت‌خام افزایش یافت و بهای سبید نفت‌خام اوپک در هفدهم سپتامبر ۲۰۰۹ به ۷۰/۲۷ دلار در هر بشکه رسید. در اواخر این ماه مجدداً قیمت‌های نفت‌خام به دلیل افزایش ذخیره‌سازی‌های نفتی و نگرانی در مورد رشد تقاضا و نیز کاهش ارزش بازار سهام کاهش یافت و در بیست و هشتم سپتامبر ۲۰۰۹ به ۶۴ دلار در هر بشکه رسید. در مجموع متوسط بهای سبید نفت‌خام اوپک در ماه سپتامبر ۲۰۰۹ به ۶۷/۱۷ دلار در هر بشکه رسید که در مقایسه با ماه اوت ۲۰۰۹ در حدود ۴/۱۸ دلار در هر بشکه کاهش داشته است.

تولید و عرضه نفت اوپک

براساس گزارش منابع ثانویه متوسط نفت‌خام اوپک با احتساب آنگولا، عراق و اکوادور در سپتامبر به ۲۸/۹۰۳ میلیون بشکه در روز رسید که در مقایسه با ماه اوت در حدود ۴۳ هزار بشکه در روز افزایش داشت. همچنین تولید ۱۱ عضو اوپک (بدون عراق) به ۲۶/۴۲۱ میلیون بشکه در روز رسید که در مقایسه با ژوئیه ۲۰۰۹ در حدود ۷۳ هزار بشکه در روز افزایش داشت. بیشترین افزایش تولید با ۱۳۵ هزار بشکه در روز متعلق به نیجریه بوده است.

عملکرد پالایشی و بازار فرآورده

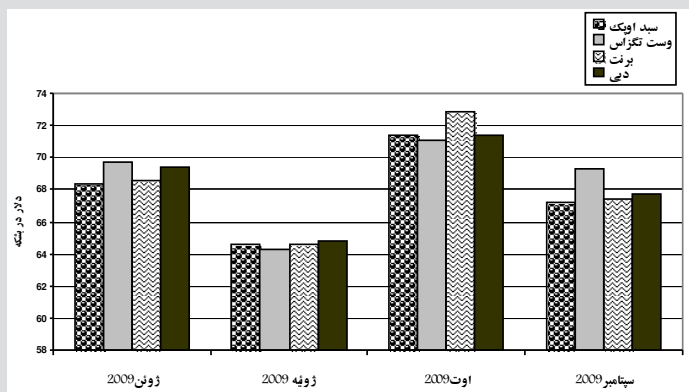
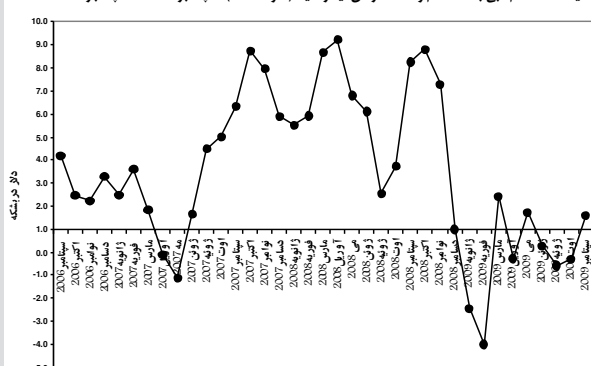
به دلیل افزایش ذخیره‌سازی فرآورده‌های میان تقطیر و کاهش تولید بنزین، بازار فرآورده تحت تاثیر قرار گرفت و سود پالایشی کاهش یافت. بررسی آمار مربوط به سود پالایشی در جهان،

جدول ۱. متوسط قیمت نفت‌خام‌های شاخص

اختلاف قیمت دیبی با وست تگزاس	سبداوپک	وست تگزاس	برنت	دبی	متوسط فور به ۲۰۰۹
-۲/۴۴	۴۱/۵۲	۴۱/۵۰	۴۳/۵۹	۴۳/۹۴	متوسط فور به ۲۰۰۹
-۴/۰۱	۴۱/۴۱	۳۹/۰۸	۴۳/۰۷	۴۳/۰۹	متوسط فور به ۲۰۰۹
۲/۴۱	۴۵/۷۸	۴۸	۴۶/۵۵	۴۵/۵۹	متوسط مارس ۲۰۰۹
-۰/۲۸	۵۰/۲	۴۹/۸۲	۵۰/۴۴	۵۰/۱۱	متوسط آوریل ۲۰۰۹
۱/۷۳	۵۶/۹۸	۵۹/۲۱	۵۷/۲۷	۵۷/۴۸	متوسط می ۲۰۰۹
-۰/۲۷	۶۸/۳۶	۶۹/۶۸	۶۸/۵۵	۶۸/۴۱	متوسط ژوئن ۲۰۰۹
-۰/۵۹	۶۴/۵۹	۶۴/۲۳	۶۴/۶۱	۶۴/۸۲	متوسط ژوئیه ۲۰۰۹
-۰/۳۱	۷۱/۳۵	۷۱/۰۵	۷۲/۸۴	۷۱/۳۶	متوسط اوت ۲۰۰۹
۱/۶۰	۶۷/۱۷	۶۹/۳۴	۶۷/۳۹	۶۷/۷۴	متوسط سپتامبر ۲۰۰۹
۶/۱۵	۹۴/۴۵	۱۰۰	۹۷/۳۷	۹۳/۸۵	متوسط سال ۲۰۰۸
۳/۹۱	۶۹/۱۰	۷۲/۲۹	۷۲/۵۵	۶۸/۳۸	متوسط سال ۲۰۰۷
۴/۵	۶۱/۰۸	۶۶/۰۴	۶۵/۱۶	۶۱/۵۴	متوسط سال ۲۰۰۶
۷/۱۵	۵۰/۶۴	۵۶/۵۱	۵۴/۴۴	۴۹/۳۶	متوسط سال ۲۰۰۵

منبع: بولتن اوپک

اختلاف قیمت نفت‌خام دیبی با نفت‌خام وست تگزاس اینترمدیت (متوسط ماه)، سپتامبر ۲۰۰۶ تا سپتامبر ۲۰۰۹

فرآورده‌های میان تقطیر شش میلیون بشکه کاهش یافت، اما ذخیره‌سازی‌های بنزین یک میلیون بشکه افزایش یافت. در مجموعه سطح ذخیره‌سازی‌های نفتی اروپای غربی در ماه سپتامبر ۲۰۰۹ در مقایسه با مدت مشابه در سال ۲۰۰۸ تقریباً ۳۱ میلیون بشکه بالاتر بوده است.

عرضه و تقاضا

براساس آخرین برآورد دبیرخانه اوپک تقاضا برای نفت خام اوپک در سال ۲۰۰۹ به طور متوسط به ۲۸/۶ میلیون بشکه در روز خواهد رسید که در حدود ۱۰۰ هزار بشکه در روز در مقایسه با برآورد ماه قبل (اوت ۲۰۰۹) افزایش داشته است، اما با این وجود هنوز ۲/۳ میلیون بشکه در روز از تقاضای سال ۲۰۰۸ بالاتر است. بر همین اساس تقاضای فصلی برای نفت خام اوپک به ترتیب برای سه ماهه اول، دوم، سوم و چهارم سال ۲۰۰۹ به ترتیب معادل ۲۸/۴، ۲۸، ۲۸/۸ و ۲۹/۳ میلیون بشکه در روز برآورده شده است. (جدول شماره ۶).

پیش‌بینی قیمت نفت WTI

بر مبنای گزارش ماه نوامبر اداره اطلاعات انرژی آمریکا، آخرین آمار پیش‌بینی ظرفیت مازاد تولیدی اوپک برای سال ۲۰۰۹ برابر با ۳/۸۵

میلیون بشکه برآورد شده است که نسبت به گزارش ماه قبل اندکی افزایش یافته است. ظرفیت مذکور در ماه سپتامبر ۳/۸۱ میلیون بشکه اعلام شد که نسبت به ماه اوت برابر با ۳/۷۱ میلیون بشکه، افزایش نشان می‌دهد و برای ماه اکتبر و نوامبر در حدود ۳/۸۷ و ۳/۸۸ میلیون بشکه پیش‌بینی شده است. در گزارش ماه اخیر پیش‌بینی‌ها نسبت به ماه قبل تعدیل افزایشی دارد. نمودار شماره ۲ نشان می‌دهد سطح ذخیره‌سازی نفت خام در آمریکا از حداکثر میزان نسبت به پنج سال گذشته عبور کرده و پیش‌بینی می‌شود در همین وضعیت باقی بماند. سطح نسبی بالای ذخیره‌سازی‌ها از عوامل مهمی است که فشار کاهشی بر قیمت نفت وارد می‌سازد و در ماه گذشته مانع افزایش بیشتر قیمت نفت شد.

نمودار شماره ۳ پیش‌بینی روند تعداد روزهای عرضه ذخیره‌سازی تجاری OECD را در ماه‌های آینده نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که تعداد روزها بسیار فراتر از مرز حداکثر میزان پنج سال گذشته قرار دارد و همچنین سطح مذکور برای ماه‌های آتی نیز همین شرایط را داراست. ذخیره‌سازی‌های بنزین به‌عنوان مهمترین فرآورده نفتی از متوسط پنج سال گذشته فراتر رفته و در ماه‌های آتی نیز

وضعیت مشابه خواهد داشت. پیش‌بینی حجم ذخیره‌سازی فرآورده‌های میان تقطیر نیز از کرانه بالایی حداکثر پنج سال گذشته فراتر رفته است و در این سطح باقی خواهد ماند. بر مبنای عوامل بنیادی قیمت ۷۲ دلار در بشکه پیش‌بینی می‌شود و عوامل غیربنیادی بین ۵ تا ۱۰ دلار بر قیمت اثر گذار است. بر مبنای روش تکنیکال (نمودار شماره ۵) ملاحظه می‌شود قیمت نفت WTI در ماه گذشته (اکتبر) از دومین مقاومت ماهانه (۷۸ دلار) نیز فراتر رفت و سپس به تثبیت وضعیت خود در بالای سطح مذکور پرداخت. در ماه نوامبر اولین سطح حمایتی در قیمت ۷۵/۵ دلار قرار دارد و اولین سطح مقاومتی در ۸۳ دلار صورت می‌پذیرد. نمودار شماره ۶ روند قراردادهای آتی‌های باز نفت سبک را در بازار بورس نایمکس نشان می‌دهد ملاحظه می‌شود که در مجموع در سال ۲۰۰۹ روند کاهشی بر تعداد قراردادها حاکم بوده ولی در ماه گذشته روند نزولی شکسته و علائم افزایشی آشکار شد.

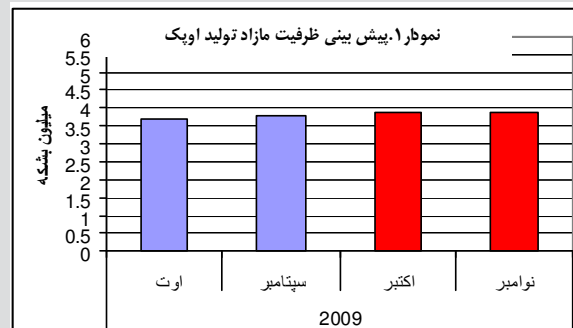
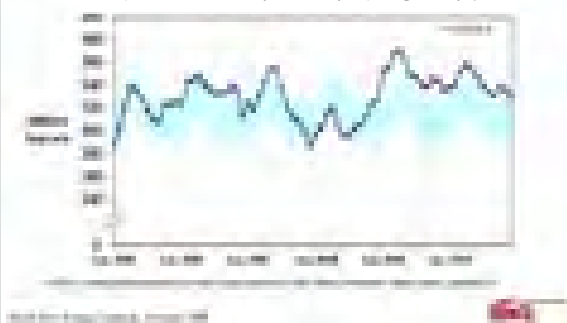
در روند کاهشی قیمت‌های ۷۵ و ۷۰ دلار مانع کاهش بیشتر و در روند افزایشی قیمت ۸۲ و سپس ۸۵ دلار مانع افزایش بیشتر می‌باشند. بدین معنی که احتمال تغییر روند قیمت با نزدیک شدن به این سطح قیمتی بسیار بالاست.

جدول ۲. تولید نفت خام اوپک براساس منابع ثانویه در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹ منبع: بولتن اوپک اکتبر ۲۰۰۹

کشور	سال ۲۰۰۸	سه ماهه چهارم ۲۰۰۸	سه ماهه اول ۲۰۰۹	سه ماهه دوم ۲۰۰۹	سه ماهه سوم ۲۰۰۹	ژوئیه ۲۰۰۹	اوت ۲۰۰۹	سپتامبر ۲۰۰۹	اختلاف سپتامبر ۲۰۰۹ نسبت به اوت ۲۰۰۹
الجزایر	۱۳۹۲	۱۳۶۹	۱۲۷۹	۱۲۵۵	۱۲۷۷	۱۲۵۴	۱۲۷۴	۱۲۸۵	۱۰
آنگولا	۱۸۸۲	۱۹۱۱	۱۶۹۱	۱۷۴۷	۱۸۲۷	۱۸۲۱	۱۸۱۴	۱۸۵۹	۴۶/۸
اکوادور	۵۰۴	۵۰۱	۴۷۲	۴۷۹	۴۷۳	۴۷۸	۴۷۳	۴۷۳	۲/۲
ایران	۳۸۸۱	۳۷۹۰	۳۶۷۷	۳۷۲۷	۳۷۵۲	۳۷۴۸	۳۷۶۳	۳۷۳۶	-۲۶
عراق	۲۳۳۱	۲۳۰۶	۲۳۲۸	۲۴۰۶	۲۵۰۵	۲۴۸۷	۲۴۹۶	۲۸۴۳	-۳۰/۳
کویت	۲۵۴۱	۲۴۴۸	۲۲۷۰	۲۳۳۶	۲۲۴۹	۲۲۴۴	۲۲۶۴	۲۲۵۵	۴/۶
لیبی	۱۷۱۲	۱۶۸۷	۱۵۷۰	۱۵۵۸	۱۵۷۳	۱۵۶۲	۱۵۷۷	۱۵۸۱	۵/۲
نیجریه	۱۹۵۰	۱۹۴۲	۱۸۲۰	۱۷۵۳	۱۷۳۳	۱۷۶۰	۱۶۹۲	۱۸۳۶	۱۳۴/۶
قطر	۸۴۰	۸۱۰	۷۶۰	۷۶۹	۷۸۲	۷۶۷	۷۸۳	۷۹۱	۱۱
عربستان	۹۱۱۴	۸۷۵۹	۷۹۴۱	۷۹۴۸	۸۱۱۴	۸۰۵۳	۸۱۴۰	۸۰۷۵	-۶۴/۱
امارات	۲۵۵۷	۲۴۳۰	۲۲۶۲	۲۲۴۲	۲۲۵۴	۲۲۴۱	۲۲۶۷	۲۲۶۲	۱۲
ونزوئلا	۲۳۴۲	۲۲۸۶	۲۱۵۰	۲۲۵۲	۲۲۹۶	۲۲۷۲	۲۲۸۸	۲۲۶۷	-۶۳/۲
مجموع اوپک	۳۱۰۶۵	۳۰۳۲۴	۲۸۲۲۰	۲۸۳۷۳	۲۸۸۳۴	۲۸۶۸۵	۲۸۸۳۰	۲۸۹۰۳	۴۲/۸
مجموع اوپک (بدون عراق)	۲۸۷۲۷	۲۷۸۶۴	۲۵۸۹۲	۲۵۹۶۷	۲۶۳۲۹	۲۶۱۹۸	۲۶۳۳۴	۲۶۴۲۱	۷۳/۱

منبع: بولتن اوپک

نمودار ۲. سطح ذخیره‌سازی‌های تجاری نفت خام منطقه آمریکا

منبع: اداره اطلاعات انرژی آمریکا، چشم انداز کوتاه مدت انرژی

جدول ۳. عملکرد پالایشی در کشورهای منتخب OECD

کشور	ظرفیت پذیرش بالایشگاه (میلیون بشکه در روز)			نرخ بهره‌برداری (درصد)		
	ژوئیه ۲۰۰۹	اوت ۲۰۰۹	سپتامبر ۲۰۰۹	تغییرات سپتامبر ۲۰۰۹ به اوت ۲۰۰۹	تغییرات سپتامبر ۲۰۰۹ به اوت ۲۰۰۹	تغییرات سپتامبر ۲۰۰۹ به اوت ۲۰۰۹
آمریکا	۱۴/۹۸	۱۴/۵۸	۱۴/۸۲	-۰/۲۴	۸۵/۹	۸۵/۹
فرانسه	۱/۵۱	۱/۵۵	۱/۵۴	-۰/۰۱	۸۰/۱	۸۰/۱
آلمان	۲/۰۴	۲/۰۶	۲/۰۲	-۰/۰۴	۸۵/۳	۸۵/۳
ایتالیا	۱/۷۲	۱/۷۳	۱/۷	-۰/۰۳	۷۵/۱	۷۳/۱
انگلستان	۱/۳۸	۱/۳۹	۱/۴۱	۰/۰۲	۷۴/۵	۷۴/۵
اتحادیه اروپا	۱۰/۸۳	۱۰/۸۸	۱۰/۷۵	-۰/۱۳	۸۰/۶	۸۰/۸
ژاپن	۳/۶۴	۳/۶۳	۳/۳۱	-۰/۳۲	۸۰	۷۹/۹

منبع: سالنامه آماری اوپک، نشریه آرگوس، IEA

جدول ۴. ذخایر تجاری و استراتژیک نفت آمریکا

کشور	ژوئیه ۲۰۰۹	اوت ۲۰۰۹	سپتامبر ۲۰۰۹	تغییرات سپتامبر ۲۰۰۹ به اوت ۲۰۰۹	سپتامبر ۲۰۰۸	اختلاف سپتامبر ۲۰۰۹ به سپتامبر ۲۰۰۸
نفت خام	۳۴۷/۲	۳۴۰	۳۳۷/۶	-۲/۴	۳۰۴	۳۳/۶
بنزین	۲۱۰/۳	۲۰۵/۱	۲۱۱/۵	۶/۴	۱۹۰	۲۱/۵
فراورده میان تقطیر	۱۶۱/۱	۱۶۴/۷	۱۷۱/۷	۷	۱۲۷/۷	۴۴
نفت کوره باگورد بالا	۳۵/۴	۳۳/۷	۳۵/۱	۱/۴	۳۸/۹	-۳/۸
سوخخت جت	۴۵/۶	۴۵/۵	۴۵/۸	۰/۳	۳۷/۸	۸
مجموعه ذخیره‌سازی‌ها	۱,۱۱۷/۴۰	۱,۰۹۸/۲۰	۱,۱۰۸/۶۰	۱۰/۴	۱,۰۰۲/۰۰	۱۰۶/۶
ذخایر استراتژیک نفت خام	۷۲۴/۱	۷۲۴/۱	۷۲۵/۱	۱	۷۰۲/۴	۲۲/۷

منبع: EIA

جدول ۵. ذخیره‌سازی‌های نفتی اروپای غربی

کشور	ژوئیه ۲۰۰۹	اوت ۲۰۰۹	سپتامبر ۲۰۰۹	تغییرات سپتامبر ۲۰۰۹ به اوت ۲۰۰۹	سپتامبر ۲۰۰۸	اختلاف سپتامبر ۲۰۰۹ به سپتامبر ۲۰۰۸
نفت خام	۴۸۲/۱	۴۷۵/۹	۴۷۵/۵	-۰/۴	۴۷۱/۳	۴/۲
بنزین	۱۱۲/۸	۱۱۶/۳	۱۱۷/۳	۱	۱۱۵	۲/۳
نفتا	۲۷/۶	۲۷/۳	۳۷/۲	-۰/۱	۲۸/۵	-۱/۳
فراورده‌های میان تقطیر	۴۱۲/۱	۴۱۶/۳	۴۱۰/۳	-۶	۳۸۱/۶	۲۸/۷
نفت کوره	۱۰۴/۳	۱۱۰/۵	۱۱۱/۳	۰/۸	۱۱۴/۱	-۲/۸
مجموع ذخایر فرآورده	۶۵۶/۸۰	۶۷۰/۳۰	۶۶۶/۰۰	-۴/۳	۶۹۳/۲۰	۲۶/۸
مجموع ذخایر فرآورده و نفت خام	۱,۱۳۸/۹۰	۱,۱۴۶/۲۰	۱,۱۴۱/۵۰	-۴/۷	۱,۱۱۰/۵۰	۳۱

منبع: نشریه آرگوس

جدول ۶. عرضه و تقاضای جهانی نفت در سال‌های ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹

نوع	۲۰۰۸	فصل اول ۲۰۰۹	فصل دوم ۲۰۰۹	فصل سوم ۲۰۰۹	فصل چهارم ۲۰۰۹	۲۰۰۹
کل تقاضای جهان	۸۵/۶۵	۸۳/۹۱	۸۳/۱۶	۸۴/۵۱	۸۵/۳۶	۸۴/۲۴
عرضه غیر اوپک	۵۰/۴۵	۵۰/۹۵	۵۰/۵۷	۵۰/۸۳	۵۱/۰۹	۵۰/۸۶
NGL اوپک و نفت غیرمرسوم	۴/۳۲	۴/۵۹	۴/۶۳	۴/۸۸	۵/۰۲	۴/۷۸
کل عرضه - اوپک	۵۴/۷۷	۵۵/۵۴	۵۵/۲	۵۵/۷۱	۵۶/۱۱	۵۵/۶۴
تقاضای برای نفت خام اوپک	۳۰/۸۸	۲۸/۳۷	۲۷/۹۵	۲۸/۸	۲۹/۲۵	۲۸/۶
تولید واقعی نفت خام اوپک	۳۱/۲۱	۲۸/۴۳	۲۸/۴۸	۲۸/۸۳		

منبع: بولتن اوپک اکتبر ۲۰۰۹

